

20.9.2011

Ympäristöministeriö

Lausunto luonnoksesta oppaaksi merkittävien ympäristövahinkojen korjaamiseksi

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoa opasluonnoksesta ja pyytänyt kiinnittämään erityistä huomiota mm. asiantuntija-organisaatioiden luetteluun ja asiantuntijaverkoston luomiseen korjaamistarpeen ja -vaihtoehtojen arvioinnin tueksi.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pitää oppaan laatimista tarpeellisenä ja perusteltuna. Uusi ja käytännössä melko hankalasti sovellettava laki ja asetus eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta (ympäristövastuulaki ja -asetus) ja siihen liittyvät muutokset muihin lakeihin on käsitelty perusteellisesti ja opas on hyödyllinen vahinkotapausten korjaamista koskevissa käytännön tapauksissa. Opasluonnos edellyttää vielä kokonaisuutena selkiyttämistä ja osin asiasisällön tarkistamista ja täsmentämistä sekä tekstin kielellisen asun tarkistusta, jotta sen käyttäminen käytännössä olisi mahdollisimman toimivaa.

Yleensä tapahtuneet ympäristövahingot pyritään korjaamaan pelastusviranomaisten ja toiminnanharjoittajien toimesta. Ympäristövastuulain soveltamisalue asettuneen suuriin vahinkoihin, joita ei vastuullinen kykene tai halua korjata.

Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota asioiden esittämisen loogiseen järjestykseen ja välttää tarpeetonta toistoa. ELY-keskus kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin luonnoksen tekstin mukaisessa järjestyksessä.

1. Johdanto ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Terminologiaa ympäristövahinkojen korjaaminen ja ympäristövahinkojen torjunta voisi selkeyttää oppaan alussa.

Oppaassa voisi olla kappale, jossa käsiteltäisiin viranomaisten yhteistyötä ja -toimintaa mikä on välttämätöntä lain soveltamisalaan kuuluvissa vahingoissa. Lausuntopyynnössä viranomaisten yhteystietoja ei oppaaseen ole syytä laittaa ollenkaan, koska ne muuttuvat ja vanhenevat heti. Lausuntopyynnössä mainittu asiantuntijaryhmä voisi olla tarpeen analysoimaan lain perusteella

tehtyjä toimenpiteitä siinä vaiheessa, kun konkreettisia viranomaispäättöksiä ympäristövastuulain mukaisesti on tehty.

Sivun 8 sinisessä laatikossa todetaan: "Jos on syytä epäillä merkittävän ympäristövahingon tapahtuneen, tulisi siitä aina ensisijaisesti olla yhteydessä alueen ELY-keskukseen." Oppaassa tulisi käydä ilmi, että lähes poikkeuksetta kiireellisissä tapauksissa on ilmoitus tehtävä Häätäkeskukseen eikä ELY-keskukseen.

ELY-keskuksen käsityksen mukaan merellä sattuvien öljyvahinkojen torjunnasta ei SYKE kategorisesti vastaa. SYKE:n vastuu on rajattu öljyvahinkojen torjuntalaissa aavalla selällä tapahtuviin vahinkoihin.

Sivun 9 alussa viitataan vielä voimassa olevaan jätelakiin. Koska uusi jätelaki on hyväksytty ja tulee voimaan jo 1.5.2012, olisi tarkoituksenmukaista tarkistaa ko. kohdan sisältö vastaamaan uuden jätelain sisältöä. Toissijaisten rahoitusjärjestelmien osalta valtion jätehuoltotyötä koskien olisi hyvä täsmentää (s. 11), miksi edelleen sovelletaan jätehuoltolain 19 §:n säännöstä sekä lisämaininnalla alueellisen ympäristökeskuksen sijaan tulleesta ELY-keskuksesta.

2. Vahingon määrittelemisestä

Vesistön merkittävän pilaantumisen osalta on tukeuduttu vesipuitedirektiiviin ja sen vesien tilan määritelmää. Sivun 15 alussa oleva toteamus, että luokan huonontuminen merkitsee myös merkittävää pilaantumista, tarkoittanee pysyväisluontoista tilannetta. Merkittävyys osalta harkinta on kuitenkin tapauskohtaista, mikä tekstissä on todettukin. Sivulle 17 kappaleeseen vaarallisen tai haitallisen aineen pitoisuus vesistössä on sama lause kahteen kertaan. Kohta 2.2.6 sopisi sisältönsä puolesta kohdaksi 2.2.1. Selkeää ja loogista olisi, että ympäristövastuudirektiiviä ja ympäristövastuulakia käsiteltäisiin niin, että ohjetta käyttävälle ei jää epäselväksi, kumpaa tarkoitetaan. Direktiivin sisällön esittäminen ensin olisi luontevinta. Ohjeessa lienee ollut tarkoitus painottaa voimassa olevan lain sisältöä esittämällä se ensin.

Kohta 2.3.3 olisi edellä todetusta syystä luontevampaa sisällyttää kohtaan 2.3.1 samoin kuin kohta 2.4.3 sisällyttää kohtaan 2.4.1 ja samoin kuin kohta 2.5.3 sisällyttää kohtaan 2.5.1.

3. Soveltamisalan rajaukset

Rajauksissa olisi hyvä esittää direktiivin soveltamisalarajaukset ensin, sillä ne antavat hyvän taustan lain rajauksille. Kohdassa 3.2.2 esille tuotu rikosoikeudellisen syyksiluettavuuden asteena tahallisuus ja huolimattomuus, joista viimeksi mainittu termi pitäisi rikoslain 3 luvun säädösten mukaan olla tuottamus (s. 30), joka käsittää huolimattoman menettelyn. Sivun 32 toisessa kappaleessa lienee tarkoitettu, että toiminnanharjoittajan on lisäksi voitava osoittaa, ettei toiminnassa ole menetelty tahallisesti tai tuottamuksellisesti. Ammatillisen toiminnan määrittelyn rajauksissa tulisi ottaa huomioon harrastusluonteiset toiminnot, kuten metsästys ja kalastus.

4. Hallintomenettelyt

Hallintomenettelyitä koskeva oppaan osio on käytännön toiminnassa varsin keskeinen. Jotta oppaan ohjeistus olisi selkeää ja käytännön tapauksissa mahdollisimman yksiselitteistä, tulee luvun jäsenystä ja sisältöä vielä tarkistaa.

Kohdan 4.2.2 mukaan pelastuslaitoksen tehtävänä on pääsääntöisesti tilanteen vakauttaminen eli leviämisen estäminen. Oppaan mukaan ELY-keskus tekee kiireellisiä toimenpiteitä.

Viranomaisen oikeus ryhtyä toimenpiteisiin sisältää asian selvittämisen ja hallintopakkomenettelyn. Sivulla 35 on mainittu, että jos vahinko katsotaan ELY-keskuksessa jäävän merkittävyyskynnyksen alapuolelle eikä hallintopakkotoimenpiteisiin ryhdytä, vahingon arvioinnin kirjaaminen muistioon voisi riittää. Tämä on ristiriitainen päätöstä edellyttävän ympäristövastuulain 14 §:n säännöksen kanssa. Asian selvittäminen aiheuttaa väistämättä kustannuksia, joiden takaisinperintä lienee pakollista.

Muutoksenhakuun liittyen luonnonsuojelulain 57 §:n 1 mom:n mukaisen hallintopakkopäätöksen täytäntöönpano tulisi kirjata yhdenmukaisesti sivuilla 36 ja 41.

Kohdassa 4.4.1 mainitun "ympäristönsuojelumenettelyn" sijasta tulisi käyttää vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaista menettelyä.

Hallintopakon kohdetta koskevassa kohdassa on, kuten kohdassa 3.2.2 on mainittu, epätasällisyyttä tahallisuuden ja tuottamuksen terminologiassa. Kohdan viimeinen kappale lienee tarpeeton, koska poikkeusluvalla toteutetun toimenpiteen vuoksi syntynyttä vahinkoa ei pidetä luontovahinkona.

Hallintopakkoasian vireilletuloa ja siihen liittyvää päätöksentekovelvollisuutta tulisi selkeyttää sivuilla 40 (luonnonsuojelulain mukainen menettely) ja 43 (ympäristönsuojelulain mukainen menettely). Ympäristönsuojelulain 84 §:n mukaista määräystä ei ELY-keskuksen käsityksen mukaan voi antaa ennalta ehkäisevää määräystä, vaan kysymyksessä on aina rikkomuksen tai laiminlyönnin korjaaminen. Ko. kohtaa on tarpeen tarkentaa. Kohdan 4.5.4 lopussa oleva täytäntöönpanoa koskevan lauseen "Sama koskee myös uusia toimenpiteitä koskevia määräyksiä" tarkoitus tässä yhteydessä jää epäselväksi.

5. Korjaavat toimet

Sivulla 49 kohdassa 5.2.1 lienee pyrkimyksenä palauttaa luonnonvarojen tila eikä heikentyminen.

Kohdassa 5.2.3 "luonnonvaralla tarkoitetaan" on vesilain osalta käytetty vanhan vesilain säädöstä.

Sivulla 55 on mainittu ympäristövahinkojen korjaamislaki, mutta on tarkoitettu ilmeisesti ympäristövastuulakia.

Sivulla 57 viimeisessä kappaleessa on kahteen kertaan sama asia.

Korjaavat toimet vahingoittuneen alueen ulkopuolella saattavat aiheuttaa kiinteistön omistajalle merkityksellistä haittaa. Haitan korvaamisesta päättää ELY-keskus tai aluehallintovirasto. Korvausten määrittelyyn tarvittavan asiantuntemuksen kannalta opas edellyttäisi menetelmäkuvausten sivuja 62 – 64 selkeämpää otetta.

Yksikönpäällikkö

Lassi Liippo

Ylitarkastaja

Seija Savo